

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Миглена Ценова,

Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките,
за дисертационен труд „Влиянието на обучението по класическо пеене в
китайските университети върху традиционното народно пеене в страната“ от
Ли Йенгъ, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“,
научна специалност „Музикознание и музикално изкуство“,
направление „8.3. Музикално и танцово изкуство“

Ли Йенгъ завършва успешно четиригодишна бакалавърска програма в Югозападен университет, Китай (септември 2016 г. – юни 2020 г.). Елитното висше учебно заведение има дългогодишни традиции в обучението по музикално изпълнителство и музикална педагогика, включително по класическо и традиционно пеене. Впоследствие Ли Йенгъ завършва магистърска програма в Университет „Витаутас Магнус“ (Vytautas Magnus University) в Литва (септември 2016 г. – юни 2020 г.). От февруари 2023 г. разработва докторантура в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ под научното ръководство на проф. д-р Елица Нешевска.

По време на обучението си в НМА „Проф. П. Владигеров“ Ли Йенгъ се изявява в редица концерти на студенти и докторанти от класовете на проф. д-р Елица Нешевска и проф. д-р Елена Каралийска; представя се и на голям концертен подиум в гр. Дзюен, провинция Хънан, Китай (вж. приложената Автобиография). Следва да се спомене и участието на Ли Йенгъ в постановката на оперетата „Страната на усмивките“ от Франц Лехар (с режисьор: проф. д-р Виолета Горчева, диригент: проф. д-р Деян Павлов, сценография и сценичен дизайн: Пеньо Пирозов, хореография: проф. д-р Мария Илиева, проф. д-р Желка Табакова и гл. ас. д-р Радослав Радев, мултимедия: Иван Липчев), осъществена в края на месец май 2024 г. на сцената на НМТ „Стефан Македонски“ с участието на солисти и хор от студенти от специалностите „Класическо пеене“ и „Музикално-сценична режисура“ при НМА.

Интерпретаторското майсторство на Ли Йенгъ е оценено с отличия на 5 международни форума. Той е носител на втора награда от Пети международен младежки фестивал „Славянски звън“ във Варна (2024) и на четири първи награди от международни конкурси, провеждани в дистанционен формат: Stockholm International Vocal Competition “World Art Talent” (2024); “2025 Vienna International Art Talent Competition” (2025–2026); “2025 Bartók International Music, Theatre and Dance Competition” (2025–2026); „2025 International Music and Dance Competition – Cremona, Italy” (2025–2026).

Дисертационният труд „Влиянието на обучението по класическо пеене в китайските университети върху традиционното народно пеене в страната“ е посветен на значим за китайската култура проблем, който вълнува тамошни изследователи, педагози, изпълнители и други представители на китайската общественост. Сходни проблеми, свързани с влияния на класическото върху

традиционното пеене, се разглеждат в публикации на автори от различни националности, включително от български учени, педагози и докторанти. В български контекст темата на дисертационния труд на Ли Йенгъ е актуална. Тя осветлява аспекти от китайската култура, които имат отношение към българската не само по линия на дългогодишния двустранен културен и образователен обмен, който бележи апогей през настоящото трето десетилетие на XXI век, а и защото обучени у нас китайски студенти и докторанти биха могли да повлияят върху обучението по традиционното пеене в Китай в перспектива.

Дисертацията е в общ обем от 186 страници, от които 175 с. основен текст и допълнителни 16 с. с приложения и библиография. Структурата на изследването обхваща резюме (с. 7–8), увод (с. 9–25), шест глави (с. 26–171), заключение (с. 172–175), приноси (с. 176), публикации по темата на дисертационния труд (с. 177) и библиография (с. 178–186).

В увода (с. 9–25) Ли Йенгъ осъществява преглед върху изследвания, свързани с темата на труда, публикувани между 1991 г. и 2023 г. На тази основа дисертантът ситуира собственото си проучване, като дефинира обект („обучението по класическо пеене в китайски университети“), предмет („влиянието на това обучение върху традиционното народно пеене в страната“) и цел („да [се] изследва[т] механизмите, чрез които класическото пеене оказва влияние върху народното пеене във висшите учебни заведения в Китай“; Дисертация, с. 11). В увода се въвеждат и онагледяват с илюстрации основните понятия, осмисляни в труда (с. 11–25). Мотивацията на дисертанта е предопределена от намерението му да допринесе за усъвършенстването на обучението по китайското традиционно пеене в системата на висшето образование в Китай, а оттам и за подобаващото му оценяване в национален

(за Китай) и международен план (с. 11). В края на структурната единица вниманието се насочва върху грижите на китайската държава за опазване и подкрепа на образците на нематериалното културно наследство, част от които са свързани с китайското традиционно пеене (с. 24–25).

Първата глава: „История на развитието на музикалното образование в китайските университети: формиране и еволюция на системата за класическо пеене“ (с. 26–49), е ценна с предложената периодизация (от 1900 г. до наши дни), изградена от пет основни периода. Изведените значими тенденции за всеки от тях свидетелстват за навлизането, постепенното утвърждаване и издигането на класическото пеене до водеща теоретико-практическа система във висшето музикално образование в Китай. Проследяват се целенасочените покани на чуждестранни вокални педагози и постепенното формиране на първите китайски преподаватели по класическо пеене (през 20-те г. на XX век). Споменават се първите публикувани на китайски език сборници с оперни арии и художествени песни и първите учебни помагала по класическо пеене (също от 20-те г. на XX век). Разглежда се учредяването на първите институти по музика (отново през 20-те г. на XX век), прераснали в музикални академии след създаването на Нов Китай, когато постепенно отварят врати все повече институции, в които систематично се изучава класическо пеене.

Сред чуждестранните вокални педагози със значим принос за усъвършенстването на обучението по класическо пеене в Китай е споменат и българският композитор проф. Георги Златев-Черкин, за когото се знае, че е преподавал вокално майсторство във висши учебни заведения в Пекин, Тиендзин и Шанхай между 1955 и 1958 г. Позовавайки се на дипломна работа от У Хао (吴昊) от 2012 г., Ли Йенгъ допълва знанията за приноса на Златев-Черкин с уточнението, че той не само е изнасял лекции и е провеждал

упражнения, а и е „участва[л] пряко в изготвянето на учебни програми и [в] обучението на преподаватели“ (с. 30–31). Това обстоятелство само по себе си свидетелства за ярък принос на български музикант, свързан с процесите, осмисляни в дисертационния труд на Ли Йенгъ. Следва да бъде оценено и поощрено обвързването на аспекти от дисертацията на китайския докторант с българската музикална култура.

Втора глава: „Влияние на класическото пеене върху традиционното народно пеене в Китай“ (с. 50–104), проследява обучението по китайско традиционно пеене от Древността до днес, разглеждайки го в 3 окрупнени периода: до 1840 г. (по време на управлението на династия Цин, 1644 – 1912 г.), от 1840 г. до създаването на Нов Китай и от 1949 г. до наши дни. Структурната единица е разработена на исторически принцип, изчерпателно, увлекателно. Посочени са теоретични съчинения и антологии с фолклорни напеви и арии от традиционната опера, създавани през вековете. Проучени са китайски традиции в предаването на пеенето (включително на китайската традиционна опера), както от майстор на ученик, така и в специализирани учебни заведения, каквито в Китай съществуват още от времето на династия Тан (618–907). Проследени са методи на музикално обучение, провеждани от чуждестранни мисионери в Китай през XIX век. Проучени са първите учебници по пеене за училищното образование, създадени в началото на XX век. Що се отнася до очертания трети период, изведено е целенасоченото проучване и систематизиране на китайски фолклор и специализираното обучение по традиционно пеене в китайски научни институти и университети. Очертан е приносът на значими китайски вокални педагози. Проследено е зараждането и разгръщането на „дебата местно срещу западно“ или „сблъсъка между традиционно (...) и класическо пеене“ (с. 68–75). Осмислено е интегрирането на похвати от традиционната опера при първото цялостно изпълнение на опера

от европейски композитор – „Травиата“ от Верди, поставена за първи път в цялост и в превод на китайски език в Пекин през 1956 г. (с. 81–82). Подобни аспекти свидетелстват за двупосочност на процесите и за влияния от традиционната опера *Сицю* върху интерпретации на оперен репертоар от западноевропейски автори.

Третата глава: „Двойствената динамика на класическото пеене и традиционното народно пеене в съвременните китайски университети: шест университетски казуса“ (с. 105–135), представя системите, по които се изучават специалностите класическо пеене и традиционно пеене в специализирани колежи и висши учебни заведения в Китай. С подробни разяснения и онагледяващи таблици са представени учебни планове и начини за оценяване при различните степени на обучение по двете специалности. Интерес представлява Таблица 5, при която е направен опит да се типологизират китайски висши учебни заведения, като се съотнесат по някои сходни белези с висши академии по изкуствата и университети в България (с. 110–111). С положителен знак е тълкувано преподаването на традиционно пеене от личности, обявени за носители на нематериалното културно наследство, както и учредяването на държавни отличия, стимулиращи опазването и популяризирането на китайските музикални традиции.

В четвъртата глава: „Предизвикателства пред развитието на традиционното народно пеене в университетите под влиянието на класическото пеене“ (с. 136–157), на основата на съотнасянето на двата типа методики в предходната глава, са очертани някои дефицити при преподаването на традиционно пеене с идеята те да бъдат целенасочено обмислени, попълнени и усъвършенствани.

Петата глава: „Бъдещи пътища на развитие и перспективи за реформи“ (с. 158–171) задълбочава анализите от предходната структурна единица,

вглеждайки се в необходимостта от поддържане на интереси към представления на творби от традиционната опера и към изпълнения на традиционно пеене сред китайската общественост. Приложени са таблици, които проследяват динамиките в публичния интерес към подобни събития за 11-годишен период – от 2012 г. до 2022 г. На базата на предоставените данни се очертава своеобразен връх по отношение на изнесени представления/концерти, брой зрители и приходи (в милиони китайски юени), регистрирани през 2018 г. Тази връхна точка е последвана първоначално от постепенен спад (по време на ограниченията, свързани с COVID19), и нова възходяща вълна през 2021 г. и 2022 г., която нараства съобразно приведените данни за 2023 г. (с. 161–162). Предложените наблюдения и анализи са изведени на базата на проучване на архивни документи и публикувани обобщения на статистически данни.

Заклучението (с. 172–175) обобщава основни изводи от проведеното многоаспектно изследване. Апелирайки традиционното пеене да се разглежда „като съществен носител на културна идентичност“ (с. 175), дисертантът предлага и някои собствени решения по линия на задълбочаване на сътрудничествата между университети и местни институции, обмислено въвеждане на дигитални технологии и цялостна актуализация на обученията.

Библиографията (с. 178–186) обхваща 55 източника, от които 54 на китайски език и 1 на английски език. Проучени са монографии, публикации в научни списания, дисертационни трудове и архивни материали.

Авторефератът, в общ обем от 51 с., отговаря на структурата и съдържанието на дисертационния труд, както и на изискванията на нормативната уредба.

Приносите, представени на с. 176 в дисертацията и на с. 51 в автореферата съответстват на достиженията на изследването.

Дисертантът е автор на 3 научни публикации по темата на труда, описани на с. 177 в дисертацията и на с. 51 в автореферата, с което нормативните изисквания са покрити успешно.

Като препоръка при евентуално публикуване, бих предложила формулировката „пентатонична гама“ (на с. 18 и с. 51) да бъде заменена с „пентатоничен звукоред“, доколкото се касае за употреба на древния китайски звукоред *У шън-ин дзие* (《五声音阶》). Разновидностите на китайската традиционна опера *Сицю* (戏曲) биха могли поне при първо споменаване (например на с. 15–19) да се представят и с транскрипции на оригиналните им названия: *Дзиндзю* (京剧) за Пекинската опера, *Чуандзю* (川剧) за Съчуанската традиционна опера, *Юедзю* (粤剧) за Кантонската традиционна опера и т.н. (съобразно препоръки на театроведа проф. д-р Гун Баожун за предаване на имена и понятия от китайската традиционна опера на други езици, вж. и изследвания на музиколога проф. д-р Лиу Уънфън и др.). Държа да подчертая, че останалите имена и понятия, свързани с *Дзиндзю* и *Сицю*, са предадени коректно на български език и са изяснени обстойно. Още веднъж бих искала да поздравя докторанта и научния му ръководител за изведените пресечни точки с българската музикална култура.

Задълбоченият дисертационен труд, съпътстващата го стойностна художественотворческа дейност и предоставената допълнителна документация ми дават основания да предложа на уважаемите членове на Научното жури и на Академичния съвет на НМА „Проф. Панчо Владигеров“ да присъдят на Ли Йенгъ образователната и научна степен

„доктор“ по научната специалност „Музикознание и музикално изкуство“, професионално направление „8.3. Музикално и танцово изкуство“. Аз лично гласувам с ДА.

4 септември 2026 г.

гр. София

проф. д-р Миглена Ценова,

Институт за изследване на изкуствата при Българска академия на
науките